

«Ճանաչել Կիմաստությունը և Կիրատ, իմանալ Կրանս հանձարոյ»

УРОК 9 ԴԱՍ 9
ЗВУК БУКВА
[x'] Դ,դ
[x] Խ,խ

В русском языке подобный звук можно услышать в словах господи – [x]осподи, бог – бо[x], в которых г иногда произносится [x'], а также в междометии агу [ax'yu].
Чтобы привыкнуть к произнесению звука [x'], несколько раз произнесите слова:
1) [x]осподи, а затем следующие сочетания звуков:
դո [x'о], դու [x'y], դա [x'a], դի [x'i], դր [x'ы], ադու [ax'y];
2) бог (бо[x']) и сочетания : ох [ox'], ուղ [yx'], աղ [ax'], իղ [ix'].

Согласные [x'], [x] – заднеязычные щелевые звуки. Они обобщаются буквами Դ, Խ. Звук [x'] является звонким, а [x] – глухим. Խ [x] по произношению приблизительно соответствует русскому [x] (армянский Խ более заднеязычный звук, чем русский, и поэтому произносится тверже русского х). Его усвоение не представит для вас трудности. Звук [x'] – звонкий вариант глухого звука [x], в русском языке его нет. Звук [x'] по произношению приближается, с одной стороны, к звуку [x] (звонкий вариант глухого [x]), с другой – к звуку [r] (щелевой вариант звука [r]). При произношении [x'] задняя часть языка поднимается к мягкому нёбу, как и при произнесении звука г, но не касается его.

գրող [гырох'] пишущий; писатель խաղաղ [хахацох] игрок ուսանող [усанох'] студент
Постарайтесь произнести также следующие слова, в которых есть и [x'] и [x]:
խաղ [xax'] игра
խաղալ [xax'al] играть
խաղող [xax'ox'] виноград
խաղաղ [xax'ax'] тихий, спокойный, мирный
Если вы затрудняетесь произнести эти слова, произнесите их несколько раз по слогам: խ-աղալ, խա-ղող, խա-ղաղ, խա-ղաղող, աղ-խա-տող.
Вы уже знаете, что звук [x'] обозначается буквой Դ, а [x] – буквой Խ.
Но часто в позиции перед согласными звук [x'] оглушается, и буква X произносится [x], т. е. пишется, но произносится [x], например: աղք [axp] сор, мусор ուղտ [uxt] верблюд եղբայր [expair] брат բողկ [boxk] редька, редиска
Напишите прописные и строчные буквы Դ, դ, Խ, փ.

ЗВУК БУКВА
[h] Դ, հ
[h] – придыхательный гортанный глухой звук. Он обозначается буквой հ.
Как уже было сказано, звук [h] произносится как г в русских междометиях: ага [aha], ого [oho], эгэ [эhэ].
Произнесите несколько раз следующие звуко сочетания:
hw, [ha], hu [hy], hn [ho], hh [hi], wh [ah], nh [yh], oh [oh], hh [ih], th [эh]
Запомните, что:
1) hw – разговорный вариант утвердительно ответного слова այո [айо] да
2) Звукосочетания: h~h фи!, t~h эх!, w~h ой! ой!, o~h ой! являются междометиями
3) wh является также существительным и означает страх (синоним слова վախ).
Напишите эти слова:
Звук [h] на письме обозначается буквой հ, но в словах в позиции после ր буква h пишется, но не произносится: աշխարհ [ашхар] мир, земной шар արհամարհել [архамарэл] пренебрегать, пренебречь շնորհել [шнорэл] присуждать, присудить, удостоить խորհուրդ [خوررد] совет

Напишите прописную и строчную букву Դ, հ
Դ հ
Словарный запас
բախտ [бахт] судьба
խիզախ [хизах] храбрый
մխտել [мхтэл] отрицать; опровергать
խախտել [хакхтэл] нарушать, нарушить
լուրջունը խախտել [лырутуйну хахтэл] нарушать тишину
գաղտնի [гахтни] тайный
աշխատել [ашхатэл] работать; зарабатывать
ես աշխատում եմ: [Es ашхатум эм] Я работаю
խաղաղ երեկո [xax'ax ereko] тихий вечер
խաղալ [xax'al] играть
ուրախ [урах] веселый
ուրախ տղաներ [урах тых'анэр] веселые ребята
ես շատ ուրախ եմ: [es шат урах эм] Я очень рад
տխուր [тыхур] грустный
Ես այսօր տխուր եմ: [На айсор тыхур э] Он сегодня грустный.
կախել [кахэл] вешать, повесить, подвешивать
Ես խաղում եմ: [на хах'ум э] он играет
Курс ведет Арmine ОВСЕПЯН

ԱՆՍՈՒՄ ՅԱՆՈՒՄ ԱՄԵՆԱՅՆ ՅԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԵՆ ԱՌԱՋԻՆԻ ՅԵՏ

Գևորգյան ճեմարանը, որի հետևանքով Սփյուռքից և Հայաստանից հարյուրավոր երիտասարդներ ձեռնամուխ եղան ուսումնառության: Նա մեծ ջանքեր գործադրեց միավորելու Կիլիկիո Սեճն Տան կաթողիկոսությունը, համոզեց, որ Ս. Էջմիածինն առաջինն է ընդունել քրիստոնեությունը:
Ինչպես կարելի է, որ Հայաստան երկիր լինի, Էջմիածին ունենա, իսկ պաշտամունքի կենտրոնը գտնվի արտասահմանում: Բայց 30 տարի անդրվելի մնացին Կիլիկիո Տան Սիաբանության այրերը, մինչև 1988 թվականի վերջերի երկրաշարժը, երբ Վազգեն Առաջինն, աղետից տկարացած և հուսալքված, երկիր այցելած պառնապետներին ներեց, որոնք զոջացին և ընդունեցին Սիաբանությունը: Նա հասկացնել տվեց պետական այրերին, որ կրոնը, աստվածապաշտությունը ազգանվիրության և հայրենասիրության ուսմունքի դարբնոց են, այնպես որ, պետությունն ու կրոնը միասնական պիտի լինեն:
Իր մոտ հաճախող հայ հարուստների միջոցներով նա կառուցեց և վերականգնեց շատ եկեղեցիներ, որոնք անցան պետական հսկողության տակ: Նա մտահոգացավ Երևանում Մայր տաճարի կառուցումը, իսկ Էջմիածնում «Ալեք և Մարի Մանուկյաններ» հիմնադրամի հաշվին Սուրբ Էջմիածնի հուշարձանը և գանձատունը: Հրաշք բանաստան բացումից երեք ամիս անց, բախտ ունեցա այցելելու և գրուցելու կաթողիկոսի հետ:
Ես կազմել էի «Ասք հայոց ազգի» պատմագրական ստեղծագործությունը և որոշել նրան ցույց տալ: Մինչ Էջմիածին գնալը՝ գործս ներկայացրի Ծիրակի թեմի առաջնորդ Նարեկ Ծաբարյանին: Նա հիացավ և խոստացավ ինձ օգնել: Նամակ գրեց Վեհափառին և ինչ-որ գծեր արեց թղթ վրա և օրեց «Նուպար»: Հասկանալի էր, որ ես պիտի հանդիպեի Նուպարի հետ: Որոշեցի ձեռնուցանել զգնալ, երկու օրվա ընթացքում գրչածայրով նկարեցի

Վեհափառի երիտասարդ ժամանակվա դիմանկարը և վստահորեն ճանապարհ ընկա:
Գանձատունը նոր էր բացվել և լիքն էր արտասահմանցիներով: Վեհափառը խիստ զբաղված էր: Նամակը պիտի ցույց տայի պահակին, որ ինձ ներս առնու:
Նուպարը գրությունը վերցրեց, հրավիրեց նստելու և ասաց.
- Նարեկն ինձ գանգ է տվել, բայց Վեհափառը հիմա Երևանում է, սպասենք մինչև գա: Ես նրան ցույց տվեցի Վազգեն Առաջինի դիմանկարը, շատ հավանեց, իսկ երբ ծանոթացավ «Ասք»-ի հետ, հիացավ: Քիչ անց պարզ դարձավ, որ Վեհափառը եկել է: Իրարանցում սկսվեց, ես մտածեցի, որ այսօր ինձ չի ընդունի, արտասահմանցիները շատ են: Նուպարը գնաց և ուշացավ, հետո եկավ ժպտալով.
- Գնա՛նք, Վեհափառը քեզ արտահերթ է ընդունում: Սիրտս թպրտաց:
Ներս մտանք, լույսը միայն գահակալին ու սեղանին էր ընկած: Մոլորվեցի, Նուպարն ինձ առաջ մղեց, մոտեցա համբուրեցի նրա առաջ պարզած աջը:
- Բարի տեսություն, տիար Սարգսյան, շնորհակալություն պատկերիս համար, քուկին ձեռքի գո՞թ՞ն է:
- Այո՛, - ասացի ես:
Նա ժպտաց, զգացի, որ դեմքը դալուկ է: Երկար զբաղեցնել չի կարելի, մտածեցի և արագ ներկայացրի «Ասք»-ը: Յուրաքանչյուր թերթ դիտելիս նա հրճվում էր, գովեստի խոսքեր ասում:
- Նուպար, տիար վարպետին հետ կապը մշտական ըրե: «Ասքը» վերջացնելն ես կուղարկեմք Ալեք Մանուկյանին, ասիկա Ստոկհոլմի տպագրության արժանի է, հետո դարձավ ինձ. - Իմա ըստ ընտանիքի, երեխեք ինչպես են, քահի՞ են...
- Մշեցի են, հինգ երեխա ունեն, ապրում են իմ ձեռքով շինած տանը:
- Ապրես տիար Սարգսյան, դու նա իսկական հայ ես, թող Աստված պահե ընտանիքդ ու զավակներդ:
- Նուպար, գանձատունն հատըմ բեր,

ասաց նա: Նուպարը պատկառանքով բերեց մի շքեղ ալյուճ: Վեհափառը դրեց դիմացը և մակագրեց՝ «Հարգարժան տիար Հրանտ Սարգսյանին՝ գնահատանքով և օրհնությամբ: Վազգեն Առաջին, կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, 1988 թիվ»:
- Դու նա քոթեքի գործ սկսած ես, աճապարե, որ ժողովրդին հանձնես ան...
Ես համբուրեցի նրա աջը և հրաժեշտ տվեցի:
- Հազվադեպ ընձ է քեզ տված, - դրսում ասաց Նուպարը, - աճապարի պատգամը կատարել...
Ես թևավորված և լուսավորված տուն եկա, բայց վա՛րձ, օրեր անց տեղի ունեցավ անբնակայելի: Դեկտեմբերի 7-ին քաղաքն ամբողջովին կործանվեց, ուրախ ու ծաղկող քաղաքից մնացին լոկ փլատակներ ու դիակներ: Երկրաշարժի երկրորդ օրը Վեհափառն եկավ Լեճիսական, նա քայլում էր ողբացող փողոցներով, ձեռքերը վեր պարզած աղոթում էր Աստուն և բոլորին ասում՝ դիմացե՛ք, մաքառե՛ք, համբերե՛ք... Ժողովուրդը հետևում էր նրան, մեկն աջ էր համբուրում, մյուսը՝ փեշը: «Մեր ո՛ր մեղքի համար, Աստված», - կանչում էր նա և լաց լինում, ու շատերն իրենց վիշտը փարատած էին համարում:
Հայաստանի շրջափակման տարիներին, երբ հատկապես սուղ դարձավ հացի խնդիրը (այն երկու անգամ թանկացավ) և շատերը մատնվեցին քաղցի, կաթողիկոսն իր բողոքի ձայնը բարձրացրեց իշխանավորների դեմ և երկու տարի իր միջոցներով օգնեց ընչազուրկներին: Իսկ հաջորդ թանկացումներին նա այլևս չկար, ընչազուրկներն սկսեցին լքել վաթափները:
Երջանկահիշատակ Վազգեն Առաջինը հայ ժողովրդի համար ոչ միայն հոգևոր առաջնորդ էր, այլև բարերար ու շինարար, պաշտված անձ ու Սուրբ Մարդ, որի ցմանը հազիվ թե երբևիցե կուներանք:

Հրանտ Սարգսյան
ճակարիչ, բանահավաք